

Till Näringsdepartementet

Angående Ds 2019:19 – Genomförande av EU:s direktiv om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan (N2019/02952/JL)

Föreningen Foder & Spannmål (F&S) har erhållit rubricerade förslag på remiss och får med anledning härav anföra följande.

Om F&S

- Medlemmarna i F&S utgörs av företag som tillverkar respektive handlar med insatsvaror till lantbruket såsom foderprodukter, utsäde, gödselmedel, växtskyddsmedel och andra insatsvaror.
- Företagen i branschen utgör även första bearbetande led efter lantbruket ifråga om spannmål, oljeväxter och trindsäd.
- Bland föreningens medlemmar finns såväl globalt verksamma koncerner som små lokalt förankrade företag.
- F&S medlemmar, som omfattar såväl ekonomiska föreningar som aktiebolag, omsätter på årsbasis tillsammans i storleksordningen 22 Miljarder SEK inom nämnda produktkategorier.

Mer information om föreningen och dess verksamhet finns på www.foderochspannmal.se.

Sammanfattning

F&S har noterat att det finns rapporter som indikerar att det existerar obalanser i maktförhållandena i livsmedelskedjan. Aktuell lagstiftning välkomnas därför i allt väsentligt. Ifråga om förslag kring betalningstider tillstyrkes 30-dagarsregeln, men i tillämpningen anser F&S att hänsyn skall tas till väl fungerande handelspraxis för spannmålshandel, där slutpriset och därmed slutbetalningen ibland kan sättas väsentligt senare än leveransen. Ifråga om ensidig ändring av villkor anser F&S att tillämpningen inte skall förhindra möjligheter till ändringar då det är till andra partens uppenbara fördel eller om det är föranlett av myndighetsbeslut.

Allmänt

I flera sammanhang har på senare år framkommit att det existerar handelsmetoder i livsmedelskedjan som förtjänar kritik och som bör stävjas. F&S stöder därför ambitionen att genom lagstiftning jämna ut maktförhållanden och stärka konkurrensen genom hela livsmedelskedjan. Detta är enligt F&S i linje med den svenska livsmedelsstrategin och till gagn för svensk livsmedelproduktion. I grunden är det vidare viktigt att samma villkor i största möjliga omfattning skall gälla alla företag i livsmedelskedjan från början till slut och såväl stora som små.

Begränsningar ifråga om produkter och företag

Direktivet ger visst utrymme för att begränsa ny lagstiftning ifråga om produkter och företag. Utredaren föreslår dock att sådana undantag inte skall göras. F&S delar härvidlag utredarens bedömningar. F&S:s grundläggande inställning är att regler skall vara så generella som möjligt och undantagen så få som möjligt. Det finns annars risk för obalanser och gränsdragningsproblem. Otillbörliga handelsmetoder finns, eller kan finnas, genom hela livsmedelskedjan och produktgrupper påverkar varandra i ett komplext mönster. F&S anser därmed att det inte finns någon anledning att göra undantag för färskvaror (alla produkter kan bli otjänliga) liksom heller inte att det skall vara olika regler för olika storlekar av företag.

Betalningstider

F&S stöder förslaget ifråga om att införa en gräns på 30 dagar ifråga om betalningstider. Ifråga om hur denna regel skall tillämpas tar utredaren upp situationer där köparen gör en avräkning och nämner specifikt mejerisektorn där lantbrukare gör kontinuerliga leveranser. Inom spannmålshandeln är leveranserna av biologiska skäl mycket oregelbundna. Skörden sker under några veckor på sensommaren/hösten på hela det norra halvklotet, men säljs sedan vidare och konsumeras under hela året fram till nästa skörd. Därför finns ett antal olika möjligheter för lantbrukare att *välja* system för leverans, pris och betalning. Detta för att minska prISRISKerna. Olika system och modeller kombineras dessutom inte sällan för ytterligare minska riskerna. Ifråga om t ex spannmål kan, på leverantörens/lantbrukarens val, varan säljas till dagspris, på termin eller i en sk poolmodell. I poolmodeller levereras varan under skörd, men kontraktet är utformat så att en a conto-betalning görs inom 30 dagar räknat från en leveransperiod, t ex den spannmål som levereras under en vecka i skörd. Slutpriset sätts emellertid först ett antal månader senare, när de totala volymer som ingår i poolen placerats på marknaden, och då slutregleras affären mellan spannmålshandel och lantbrukare. Detta system minskar prISRISKEN och är en mycket viktig del i den palett av affärsmodeller som finns för lantbrukare att välja emellan. I olika former av poolsystem blir man inte beroende av priset precis när leverans av varan sker, eller t o m måste ske av biologiska och hygieniska orsaker. När spannmålen är mogen skall den skördas och tas om hand snarast möjligt och detta behöver kunna ske oberoende av aktuellt prisläge. Poolmodellerna är också en viktig del i att totalt sett söka nå största möjliga marknadsvärde för produkter som odlas av svenska lantbrukare och därmed också den betalning som utgår. Dessa modeller gagnar därmed svensk livsmedelproduktion överlag.

F&S stöder, som ovan nämnts, en 30-dagarsregel, men vill understryka vikten av att den praktiska tillämpningen av densamma inte innebär begränsningar för de väl inarbetade modeller som finns för den enskilda lantbrukaren att välja mellan, där det kan gå relativt lång tid mellan leverans och slutbetalning. En möjlighet är att 30-dagars-regeln tillämpas på sådant sätt att perioden avser tiden mellan leveransperiod och a contobetalning samt tiden mellan slutavräkning och slutbetalning.

Förbud mot ensidig ändring av villkor

Utredaren föreslår ett förbud mot ensidiga ändringar av villkoren för jordbruks- och livsmedelsprodukter, t ex ifråga om volym, intervall, plats, tid, kvalitetskrav, betalningsvillkor och priser. F&S anser i grunden att ingångna avtal om villkor skall hållas och att parterna skall vara överens när en förändring görs, men vill framhålla att man ifråga om tillämpningen av denna regel tar hänsyn till några omständigheter som råder för handeln med spannmål och andra växtodlingsprodukter i första handelsled. Vissa parametrar kan nämligen vara okända när villkoren sätts och avtal ingås. Inom spannmålshandeln fungerar det på det sättet att

grundläggande villkor och kvalitets- och prisregleringsskalor sätts tidigt på året, dvs många månader innan det blir fråga om leverans. Under tiden fram till leverans kan vissa omständigheter ändras. Myndigheter kan t ex fatta beslut om ändringar ifråga om gränsvärden för oönskade ämnen, vilket kan påverka klassningen av en vara. Årsmånen, dvs kvalitet och tillgång, kan också göra att skalorna ändras, i regel till lantbrukarens fördel. Exempelvis kan kvalitetskrav på malkorn sänkas beroende på en allmän brist på vara, innebärande att lantbrukaren får ett bättre pris än vad som skulle varit fallet med det ursprungliga kvalitetskravet. Det kan anföras att lantbrukaren i dylika situationer knappast emotsätter sig en ändring, men det skulle bli ett svårhanterligt och byråkratiskt system om nya överenskommelser skulle behöva göras i varje enskilt fall. F&S anser mot ovanstående bakgrund att regeln bör utformas på ett sådant sätt att det finns viss möjlighet till att ändra villkor som är direkt hänförliga till myndighetsbeslut, t ex gränsvärden. Tillämpningen av denna regel bör heller inte omfatta situationer när ändringen i allt väsentligt är till motpartens fördel.

Tillsyn

En förutsättning för att ett nytt regelverk på här aktuella områden skall få verkligt genomslag är en effektiv och oberoende tillsyn av efterlevnaden. För detta ändamål krävs enligt F&S att det utses en ansvarig myndighet för tillsynen och att denna också ges resurser för att utföra uppdraget. F&S anser att Konkurrensverket är en lämplig myndighet för detta ansvar. Det är också viktigt att den ansvariga myndigheten inte bara handlägger anmälningar av otillbörliga handelsmetoder, utan också på eget initiativ bedriver ett aktivt övervakande av marknaden. I sammanhanget bör även beaktas att det kan vara förknippat med obehag och rädsla att göra anmälningar och det kan inte uteslutas att påtryckningar och hot kan förekomma. Därför bör det vara möjligt att kunna vara anonym eller att omfattas av sekretess när anmälningar görs. En anmälan bör också kunna göras av en branschorganisation.

Stockholm den 17 februari 2020

Föreningen Foder & Spannmål



Erik Hartman
VD